

Motion till riksdagen 2012/13:Ub498

av Ibrahim Baylan m.fl. (S)

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen för 2013 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiska mål för grundskola, gymnasiekompetens och högre utbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till skolan och elever efter deras behov.

Motivering

Tabell 1

Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 591 000	360 000
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	522 900	500 000
1:14 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 672 000	1 400 000
2:1 Universitetskanslersämbetet	126 000	730 000
Summa	57 137 000	2 990 000

Fel! Okänt namn på

Investera i utbildning

Sverige har under flera år tappat i internationella kunskapsmätningar i skolan. För sjätte året i rad är det också en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk, och som är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program. Det är nu mer än 12 procent av eleverna som inte är behöriga att gå vidare till gymnasieskolans nationella program.

Vi tappar nu också vår tidigare tätposition vad gäller likvärdighet i skolan. Vi liknar nu Tyskland och USA mer än Finland, Danmark och Norge när det gäller betydelsen av elevens socioekonomiska bakgrund. Det är inte länder som vi är vana att jämföra oss med i dessa sammanhang. Den ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Detta är djupt allvarligt och ett stort misslyckande för skolpolitiken vars mål ska vara att ta vara på varje elevs potential.

Alla skolor ska vara bra skolor, och alla barn och ungdomar ska få en god och likvärdig utbildning. Det innebär för oss att alla elever ska ha samma möjlighet att lyckas i skolan oavsett från vilken familj de kommer eller var de bor.

Vi behöver högre målsättningar för vårt utbildningssystem och vi socialdemokrater har satt tre utbildningspolitiska målsättningar.

Utbildningspolitiska mål

Mål för grundskolan

Vårt självklara mål är att alla elever ska nå målen i grundskolan. På vägen dit vill vi till år 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program, från idag drygt 12 till 6 procent.

Mål för gymnasiekompetens

Vårt mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. På vägen dit vill vi till år 2020 minska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det, från idag cirka 8 till 5 procent.

Mål för högre utbildning

Vårt mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst 2-årig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Det innebär en ökning från drygt 43 till 50 procent.

Att en så stor andel av eleverna i grundskolan och gymnasieskolan inte når målen är ett av våra stora samhällsproblem. Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. För att nå målen behöver vi investera i utbildning. Vi vill därför genomföra en

rad reformer för att höja kunskapsnivån och öka likvärdigheten i den svenska skolan liksom höja kunskapsnivån i befolkningen.

Likvärdighet kräver att resurser fördelas efter elevernas behov

Resurser ska fördelas till skolorna utifrån elevernas behov. Det kan te sig som en självklarhet men är det inte. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har, utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Enligt Skolverkets rapport "Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov" från 2009 så finns en generell tilläggsresurs, som förskolor och skolor får utifrån sin socioekonomiska struktur, i ungefär var femte kommun när det gäller förskola, i ungefär var fjärde när det gäller grundskola och i ungefär var tionde när det gäller fritidshem. Resurser differentieras inte tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors och skolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta. Skollagen måste därför ändras.

Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Specificering av anslag 1:5	tkr
Bättre karriärvägar för lärare	50 000
Sommarskola	130 000
Stärk skolor med tuffa förutsättningar	100 000
Forskningsinstitut för lärande	25 000
Skolverket, praktisknära skolforskning	-25 000
Läxhjälp i grundskolan	110 000
Ettårigt gymnasieprogram	-30 000
Summa	360 000

Bättre karriärvägar för lärare

Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många duktiga och ambitiösa studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då måste det också löna sig att vara en skicklig lärare. Därför vill vi se fler karriärvägar för lärare i skolan. Skolhuvudmännen bör tillvarata den kompetens som lärarna besitter och stimulera till professionell utveckling och större ansvarstagande i skolan. Det kan exempelvis handla om att ta ansvar för ämne och ämnesutveckling, kvalitetsarbete, bedömning och betygssättning, handledarskap för lärarstudenter samt mentorskap för nyutbildade lärare.

Vi vill investera 50 miljoner kronor 2013 för att attrahera de bästa lärarna till skolor med de största utmaningarna och ge mer betalt till de lärare som i dessa skolor tar på sig ett större ansvar för skolans och elevernas utveckling.

Fel! Okänt namn nå

Sommarskola

Var åttonde elev lämnar grundskolan utan behörighet för att komma in på något av gymnasieskolans nationella program. Detta är ett misslyckande för samhället och ett svek mot dessa ungdomar. Vi har en skyldighet att se till att varje elev får reella möjligheter till fullständiga betyg. På samma sätt har eleverna själva en skyldighet att ta vara på de möjligheter som ges.

Vi föreslår förlängd skolplikt för de elever som inte når målen i grundskolan. Vår ambition är att alla niondeklassare ska nå målen i grundskolan, inget annat duger.

Sommarlovet är ungefär tio veckor långt. Vi vill använda dessa veckor klokt. De elever som lämnar eller riskerar att lämna grundskolan utan fullständiga betyg ska en del av sommarlovet ägnas åt att lära sig det man inte lärt sig under året. De ska få mer undervisningstid med professionella lärare.

Erfarenheten visar att sommarskola är framgångsrik. Bland de elever som genomgick betygsprövning i anslutning till sommarskolan resulterade sex prövningar av tio i att eleven fick ett betyg. Emellertid var det alltför få elever som deltog.

Den utökade undervisningstiden under sommaren ska enligt vårt förslag gälla elever i årskurserna 6–9. Dessa elever ska ges utökad undervisningstid om upp till 20 dagar under sommaren. Skolplikten förlängs alltså för dessa elever.

Vi vill investera 130 miljoner kronor 2013 i att förlänga skolplikten under sommaren för barn som inte når målen.

Stärk skolor med tuffa förutsättningar

Socialdemokraterna vill satsa resurser för att lyfta skolresultaten i de skolor som har allra tuffast förutsättningar och där resultaten är låga. Alla elever har rätt att få en undervisning som gör att de når målen i skolan och ges förutsättningar att utveckla sin fulla potential.

Vi föreslår att Skolverket ges i uppdrag att fördela resurser till de 50 grundskolor där uppemot hälften av eleverna inte når behörighet till gymnasiet. Skolorna ska ha stor frihet att använda resurserna på det sätt som kommunen och skolan ser bäst behövs, men med det tydliga syftet att förändra skolan för att den på kort och lång sikt ska prestera bättre. Rektor och skolans personal måste utveckla ett systematiskt kvalitetsarbete med analys och utvärdering av resultat utifrån kunskapsmålen. Skolorna måste också utvecklas som lärande organisationer som ständigt tar till sig den senaste forskningen om lärande. Det grundläggande målet är att höja resultaten i skolan genom att utveckla undervisningskvaliteten och tryggheten i skolorna.

Vi ser att ett viktigt inslag kommer vara handledning av enskilda lärare, ämneslärare tillsammans och arbetslag för att utveckla undervisning och arbetssätt. Handledningen ska utföras av särskilt kvalificerade lärare. En annan viktig del är utveckling av det specialpedagogiska arbetet på skolan, utveckling av studiehjälper på elevernas modersmål och att ge alla elever på skolan möjlighet till läxläsning i skolans regi.

Socialdemokraterna föreslår investeringar om 100 miljoner kronor under 2013 för att höja resultaten i de 50 skolor där uppemot hälften av eleverna inte når behörighet till gymnasiet.

Forskningsinstitut för lärande

För att lyckas med att förbättra resultaten i svensk skola måste skolan leva upp till kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En viktig del i arbetet för att så ska ske är att forskning som är relevant för skolan systematiseras, sprids och kommer till användning av lärare och rektorer i Sveriges alla skolor. Skolan är alltför viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande.

Det behövs därför en ny organisation som tar fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område. Att sammanställa systematiska översikter är en forskningsuppgift eftersom forskning måste bearbetas, sammanställas och bedömas, vilket kräver forskarkompetens. Vi föreslår därför ett nytt forskningsinstitut för lärande.

Spridningen av kända forskningsresultat behöver också kraftigt förbättras. Spridningen behöver bli systematisk och kommuniceras på ett lättillgängligt sätt så att den blir känd och kan komma till användning i Sveriges alla skolor.

För att forskningsresultat ska omsättas i praktiken krävs ett verksamhetsnära perspektiv och ett nära samarbete med professionen. Vi vill därför ge det föreslagna forskningsinstitutet för lärande uppdraget att också arbeta med skolutveckling, i nära samarbete med landets lärosäten, skolverk/skolinspektion samt kommuner och fristående skolor.

För uppbyggnad av institutet investerar vi 25 miljoner kronor under 2013. Medel till institutet tas från regeringens anslag till praktisknära skolforskning. I den kommande forsknings- och innovationsmotionen kommer vi att återkomma till fortsatt uppbyggnad av institutet.

Läxhjälp i grundskolan

Hjälp med läxorna ska inte vara förunnat bara några barn, utan alla barn ska erbjudas läxhjälp. Om elever kan få hjälp med läxorna ska inte avgöras av om de har föräldrar som har förmågan att hjälpa dem eller vid varje tillfälle tidsmässigt får ihop det.

Skolverket ges i uppdrag att tillsammans med kommunerna fördela medlen utifrån analys av var elever idag inte erbjuds hjälp med läxor. Drygt 8 av 10 elever på lågstadiet går på fritids och eleverna i de yngre åldrarna bör företrädesvis ges läxhjälp inom ramen för fritidshemmet. Skolorna kan också gärna samarbeta med ideella föreningar för att erbjuda alla elever läxhjälp.

Vi investerar därför 110 miljoner kronor år 2013 för läxhjälp i grundskolan.

Ettårigt gymnasieprogram

Arbetsgivare efterfrågar personal med mer kompetens, inte mindre. När arbetsgivarna efterfrågar gymnasiekompetens, då måste alla ges möjlighet att

Fel! Okänt namn på

skaffa sig det. Inte luras in i en återvändsgränd. Vi ska inte sänka utbildningsambitionerna för nästa generation. Vi ska inte ge upp på eleverna och sänka kraven. Vi väljer att investera de 30 miljoner kronor som regeringen föreslår ska tillföras en kortare yrkesintroduktion som inte ska leda till en fullständig gymnasieexamen i ökat stöd till läxhjälp i grundskolan.

Fel! Okänt namn på

Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Specificering av anslag 1:10	tkr
Utveckla läraryrket	450 000
Stärk det pedagogiska ledarskapet	50 000
Summa	500 000

Utveckla läraryrket

Det viktigaste för en bra skola med goda kunskapsresultat är skickliga och engagerade lärare. Kompetensutveckling, övning, återkoppling och stöd är centralt för att lärare ska utveckla sin profession. Kontinuerlig kompetensutveckling måste vara ett självklart inslag i lärarrollen – och stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen.

Dagens system för kompetensutveckling för lärare där staten bestämmer sig för att vidareutbilda lärarna inom än det ena än det andra skapar inte den långsiktighet eller lokala anpassning som krävs för att nå bästa resultat. Skola behöver utvecklas till en lärande organisation där lärare lär från forskning, av varandra och skickliga lärare handleda andra. Effektiva undervisningsmetoder kan på så sätt få spridning.

Vi vill investera 450 miljoner kronor 2013 i kompetensutveckling av lärare och förskolans personal.

Stärk det pedagogiska ledarskapet

Rektorer är nyckelpersoner i skolan som chefer och de behöver mer tid för sitt pedagogiska uppdrag. Rektorer är ofta ensam ledare på sin skola med stort ansvar, med verksamhetsutveckling, ekonomi, personal, kontakter med elever och föräldrar mm. Rektorer kan då ha det svårt att hinna det pedagogiska utvecklingsansvaret. Därför vill vi ge rektorer möjlighet att utvecklas i sitt pedagogiska arbete.

Vi vill utveckla rektorsrollen för att sätta det pedagogiska uppdraget främst och vill investera 50 miljoner kronor 2013.

Statligt stöd till vuxenutbildning

Specificering av anslag 1:15	tkr
17 000 platser kommunal vuxenutbildning inklusive yrkesvux	950 000
4 500 platser i yrkeshögskolan	450 000
Summa	1 400 000

Fler ska få möjlighet att studera

Behoven av utbildning är stora och växande. För individen handlar det om att få bättre möjligheter till ett arbete, det finns ett tydligt samband mellan arbetslöshet och utbildningsnivå. För samhället handlar det om att tillgodose efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och stärka Sveriges konkurrenskraft. När företag inte kan rekrytera personal med rätt kompetens kan vi inte stå och se på. Vi behöver investera i utbildning.

Fel! Okänt namn nå

Kommunal vuxenutbildning, inklusive gymnasial yrkesinriktad vuxenutbildning (yrkesvux)

Vuxenutbildningen utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov i både praktiska och teoretiska ämnen. Vi investerar därför för att tiotusentals människor ska ges möjlighet att studera på grundskole- och gymnasienivå. Därför investerar vi i 17 000 platser till en investeringskostnad av 950 miljoner kronor.

Kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning

Kvalificerade yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt utbildad personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilde att få ett kvalificerat arbete. Under 2011 beviljades endast 25–30 procent av ansökningarna om att bedriva YH-utbildning med statligt stöd och det var i genomsnitt 3,7 sökande per studieplats. Det visar på behovet av att utöka möjligheterna att studera inom ramen för yrkeshögskolan. Därför investerar vi i 4 500 platser och avsätter 450 miljoner kronor.

Universitetskanslersämbetet

Specificering av anslag 2:1	tkr
7 000 platser på högskolor och universitet	530 000
Kvalitetssatsning på lärarledd tid och praktik	200 000
Summa	730 000

Möjlighet att studera på högskola och universitet

Den borgerliga regeringen gör en kraftig nedskärning av antalet platser på högskolor och universitet. I år minskar de med minst 10 000 platser och under nästa år beräknar lärosätena att det kommer att finnas cirka 20 000 färre utbildningsplatser på högskolor och universitet.

Denna stora nedskärning av unga människors möjlighet att utbilda sig sker samtidigt som söktrycket till högskolor och universitet är mycket högt och ökande, samtidigt som antalet 20–25-åringar ökar även nästa år och samtidigt som arbetslösheten och ungdomsarbetslösheten är mycket hög. Så kan vi inte ha det. Ungas möjligheter till utbildning ska inte minska i Sverige, de ska öka.

En växande andel av jobben på svensk arbetsmarknad kommer också att kräva en högre utbildning. Därför accepterar vi inte regeringens nedskärning av antalet platser på högskolor och universitet utan föreslår en långsiktig utbyggnad kombinerad med en kvalitetssatsning.

Högre utbildning lönar sig på alla sätt, för såväl den enskilde som samhället. Den enskilde får högre lön, lägre risk för arbetslöshet och bättre hälsa bland många andra saker. Samhället investerar i utbildning och får tillbaka mångdubbelt i tillväxt och utvecklingskraft. Därför investerar vi i 7 000 platser och avsätter 530 miljoner kronor. Vi uppdrar åt Universitetskanslersämbetet att fördela medel till de nya studieplatserna.

Högre kvalitet i högskolan

Kvaliteten på högskole- och universitetsutbildningar behöver höjas, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora. Det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som 4 timmar per vecka. Många studenter har inte heller inom ramen för sin utbildning möjlighet till praktik som vi vet höjer kvaliteten på utbildningen och samtidigt underlättar steget ut i arbetslivet. Vi vill förbättra kvaliteten och möjligheten till praktik och avsätter därför 200 miljoner kronor. Vi uppdrar åt Universitetskanslersämbetet att fördela medel för att öka den lärarledda tiden och stimulera studenters möjlighet till praktik inom ramen för sina utbildningar.

Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m

Specificering av anslag 2:70	tkr
Stimulansmedel för lärosätessammanslagning	-54 900
Avskaffa utbildningsbidrag och premiera karriärvägssystem som gynnar jämställdhet i akademien	44 900
För kvalitetsutvärderingssystem som håller internationell standard, till Universitetskanslersämbetet	10 000
Summa	0

Regeringen tillför 54 885 000 kr till stimulansmedel för lärosätessammanslagningar. Vi ser att regeringen bör initiera en parlamentarisk översyn av Sveriges högskole- och universitetslandskap och i dialog med lärosätena komma fram till hur lärosätena kan profileras och samverka och den högre utbildningen i sin helhet stärkas i Sverige. Vi ser dock ingen anledning till att lägga 54 885 000 kronor på att stimulera lärosätena till att gå samman. Lärosätena ska gå samman om det finns förtjänster av att göra så, inte på grund av utlovade miljoner från regeringen. Dessa medel kan användas på bättre sätt i sektorn.

Kvalitetsutvärderingssystem som håller internationell standard

Sveriges kvalitetsutvärderingssystem av högre utbildning har underkänts av The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). Det är extremt allvarligt att värdet av och förtroendet för svensk högre utbildning nu devalveras internationellt. Vi vill föra dessa medel till Universitetskanslersämbetet för att de omgående ska kunna påbörja arbetet med att återigen göra Sveriges kvalitetsutvärderingssystem av högre utbildning till ett internationellt erkänt system. Vi tillför 10 miljoner kronor för detta 2013.

Avskaffa utbildningsbidrag och premiera karriärvägssystem som gynnar jämställdhet i akademien

Återstående nära 45 miljoner kronor ska användas till att avskaffa utbildningsbidrag och premiera karriärvägssystem som gynnar jämställdhet i akademien. Vi återkommer till detta i vår forsknings- och innovationsmotion.

Fel! Okänt namn

Vetenskapsrådet: forskning och forskningsinformation

Tillämpad forskning i de gröna näringarna

Forskning i de gröna näringarna finansierades tidigare av handelsgödselskatten och fanns med under anslaget Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur på utgiftsområde 23. Det var tillämpad forskning i nära samarbete med näringen och delfinansierat av näringen om jordbruksmetoder, hästforskning, utveckling av trädgårdsnäringen och djurskyddet. Medlen som bland annat gick till Stiftelse Lantbruksforskning och Formas drog regeringen in när återföringen av handelsgödselskatten försvann.

Vi menar att forskningen på detta område – och utbildningen – är det viktigaste bidraget som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Det handlade om forskning som direkt var tillämpbar för att utveckla det svenska jordbruket. Vi behöver förstärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben.

Vi ser det som väsentligt att satsa på forskning kring hur vi utvinnet fosfor ur avloppsslam vilket pga. höga halter av farliga kemikalier i mindre utsträckning kan användas för gödselmedel. Även en annan åtgärd är kopplad till minskad övergödning från jordbruket. Det handlar om ökad biogasproduktion men också om forskning kring hur man kan avvattna det rötade gödslet för att göra det till ett mer attraktivt gödselmedel.

Vi vill förstärka den statliga medfinansieringen till forskningen i de gröna näringarna med 100 miljoner.

Tjänsteforskning

Från att ha varit en betydelsefull, men ändå liten del av ekonomin, är tjänstesektorn nu den största sektorn. De snabbast växande branscherna återfinns inom tjänstesektorn. Tjänsternas betydelse för ekonomin är stor. De flesta av framtidens jobb växer fram i tjänstesektorn. Det krävs investeringar i forskning som ökar förädlingsvärdet inom de växande tjänstebanscher och för att hela tjänstesektorns potential ska tillvaratas. Vi återkommer i denna fråga i den forsknings- och innovationsmotion som vi kommer att lägga inom kort men vill redan för år 2013 anslå en förstärkning av tjänsteforskningen med 75 miljoner kronor.

Stockholm den 5 oktober 2012

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)